

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2013.8.7.
COM(2013) 574 final

**A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK,
AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK
BIZOTTSÁGÁNAK**

**A települési szennyvíz kezeléséről szóló 91/271/EGK irányelv végrehajtásáról szóló
hetedik jelentés**

{SWD(2013) 298 final}

TARTALOMJEGYZÉK

1.	Bevezetés.....	3
2.	A megfelelés átfogó értékelése	4
2.1.	Gyűjtőrendszerek	5
2.2.	Másodlagos tisztítás	5
2.3.	Szigorúbb követelményeket kielégítő tisztítás.....	5
2.4.	Nagyvárosok/nagy kibocsátók	8
2.5.	Érzékeny területek.....	8
3.	Megfelelési tendenciák.....	8
4.	Korábbi és jövőbeni szennyezéscsökkentés.....	9
5.	A helyzet javítása társfinanszírozás révén	10
6.	Korábbi megfelelést célzó intézkedések	11
7.	A megfelelés előmozdítására irányuló „új megközelítés”	11
8.	Következtetések és kilátások.....	12

1. BEVEZETÉS

A települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv¹ (a továbbiakban: az irányelv) az európai vízügyi politika egyik legfontosabb eszköze. Célja, hogy megóvja a környezetet a lakóterületekről (kis- és nagyvárosok) származó településszennyvíz-kibocsátások, valamint az agrár-élelmiszeripari ágazatból (pl. tejfeldolgozó ipar, húsipar, sörgyárak stb.) származó, biológiailag lebomló ipari szennyvízkibocsátások káros hatásaitól. Az irányelv előírja a szennyvíz megfelelő összegyűjtését, és a szennyvízkibocsátások szabályozása céljából meghatározza a minimálisan biztosítandó kezeléstípust, valamint felső kibocsátási határértékeket állapít meg, vagy megnevezi a fő szennyező anyagokat (szerves terhelés vagy tápanyagok)². Az irányelv teljes körű végrehajtása előfeltétele az uniós víz-keretirányelvben³ és a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelvben⁴ foglalt környezeti célkitűzések elérésének.

Ezen irányelv végrehajtásának nehézségei elsősorban a jelentős infrastrukturális beruházásokhoz, például a szennyvízrendszerekhez és tisztítólétesítményekhez kapcsolódó pénzügyi és tervezési szempontokból fakadnak. Az elégtelen végrehajtás miatt a folyók és tavak szerves anyagokkal szennyeződhetnek, valamint felhalmozódás útján túlzott tápanyagterhelés (eutrofizáció)⁵ alakulhat ki, elsősorban a tavak, valamint a különösen érzékeny tengerparti és tengervizek esetében. A víz-keretirányelv végrehajtásáról szóló, közelmúltban közzétett jelentés⁶ szerint a pontszerű forrásból származó szennyezés az uniós víztestek 22 %-a esetében továbbra is jelentős terhelés volt. Az eutrofizáció komoly veszélyként 17 tagállamban továbbra is a víztestek hozzávetőleg 30 %-át érinti. A kezeletlen vagy nem megfelelően kezelt szennyvíz kibocsátása nagymértékben hozzájárul ezekhez a problémákhoz.

A szennyvíz okozta szennyezés továbbá felgyorsíthatja a biológiai sokféleség csökkenését és ronthatja az ivóvízellátást vagy a fürdővizek minőségét, ami közegészségügyi aggályokat vet fel. Ide tartoznak a víz útján terjedő járványkitörések, különösen a kis vízkészletek esetében, a szennyezett fürdővízzel (szerves szennyezés, tápanyagtöbblet miatti algavirágzás) való érintkezésből eredő betegségek vagy szennyezett tengeri eredetű élelmiszerek fogyasztása stb. Ezek a hatások egyúttal egyes gazdasági ágazatok, például az idegenforgalom vagy a kagylótenyésztési ágazat szempontjából is kedvezőtlen következményekkel járhatnak⁷.

A tagállamok végrehajtás céljából tett erőfeszítései nyomán már számottevően javult a szennyvíz kezelése. Ennek köszönhetően az elmúlt évtizedekben jelentősen javult az európai vizek minősége, és mérséklődtek a szennyező anyagok hatásai⁸. A végrehajtás ugyanakkor még messze nem teljes, és a szennyezés továbbra is problémákat okoz.

A hetedik környezetvédelmi cselekvési programra irányuló bizottsági javaslat⁹, valamint „Az európai vízkészletek megőrzésére irányuló terv”¹⁰ című új közlemény elismeri ezen irányelv

¹ A 91/271/EGK irányelv, HL L 135., 1991.5.30.

² A korábbi irányelv hatályáról, céljairól és rendelkezéseiről bővebb tájékoztatást talál a következő címen: http://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/index_en.html

³ A 2000/60/EGK irányelv, HL L 327., 2000.12.22.

⁴ A 2008/56/EK irányelv, HL L 164., 2008.6.25.

⁵ Az eutrofizáció „tápanyagoknak, különösen nitrogén-, illetve foszforvegyületeknek a vízben való feldúsulása, ami algák és magasabb rendű növények növekedésének felgyorsulását okozza, és ezzel a biológiai egyensúly megbomlásához, és a szoban forgó víz minőségének romlásához vezet”.

⁶ További információ: http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/implrep2007/index_en.htm#third

⁷ További információ: EKÜ (2010): Európa környezete – helyzetkép és kilátások 2010-ben – Az édesvizek minősége.

⁸ További információ: EKÜ (2012): European Waters-assessment of status and pressures (Az európai vizek állapotának és a terheléseinek az értékelése).

⁹ COM(2012) 710 final. További információ: http://ec.europa.eu/environment/newprg/pdf/7EAP_Proposal/hu.pdf

jelentőségét, és hangsúlyozza, hogy sikeres végrehajtásának biztosításához megerősített fellépésre van szükség.

Ez az irányelv végrehajtásáról szóló hetedik jelentés a 2009/2010 végéig elért előrelépést ismerteti. A jelentés egyúttal vázolja a megfelelési tendenciákat és bemutatja a „megfelelés előmozdítására” irányuló új megközelítést, valamint annak a nyilvánosság tájékoztatását és a jelentéstételt célzó lépéseit. E jelentésen kívül rendelkezésre áll egy táblázatokat tartalmazó melléklet¹¹ és egy részletesebb szakmai beszámoló¹². A bejelentett adatok és az e jelentés közzététele közötti eltérések a Bizottság és a tagállamok közötti adatkezelés korábbi szervezésének egyik sajátos vetülete. A bizottsági szolgálatok ezért „új megközelítést” javasolnak többek között a megfelelési információkra vonatkozóan is, és ösztönzik a tagállamokat, hogy online szolgáltatassanak naprakészebb nemzeti szintű adatokat (lásd a 7. pontot).

2. A MEGFELELÉS ÁTFOGÓ ÉRTÉKELÉSE

A megfelelésértékelés célja a tagállamok által benyújtott információk alapján annak vizsgálata, hogy a tagállamok milyen mértékben tartják be az irányelvet. Ennek alapját az Európai Környezetvédelmi Ügynökség Reportnet adatbázisában¹³ rendelkezésre álló iránymutatások és módszertan alkalmazása képezi. A szennyvíz-infrastruktúrával kapcsolatban szolgáltatott adatok az európai vízügyi információs rendszerben (WISE) érhetőek el az érintett településekre és tisztítótelepeikre vonatkozóan.¹⁴

Ez az irányelv végrehajtásával kapcsolatos jelentéstétel sikerrel zárult. Első alkalommal szolgáltatott adatokat a jelentéshez mind a 27 tagállam, és ezt többnyire időben megtették. A jelentés közel 24 000 várost és több mint 2000 lakost ölel fel (akik úgynevezett lakosegyenértékben¹⁵ számolva 615 millió fős lakosságnak megfelelő szennyezést bocsátanak ki). Közel 18 000 város (azaz a szennyezési terhelés 81 %-a) az Unióhoz 2004 előtt csatlakozott 15 tagállamban (EU-15 országok) található. A fennmaradó városok az Unióhoz 2004-ben és 2007-ben csatlakozott további 12 tagállamban (EU-12 országok) található. A megfelelésértékelésre 26 tagállamban került sor, tekintettel arra, hogy Romániában 2010-ig a csatlakozási szerződésben a megfelelésre vonatkozóan megjelölt határidők egyike sem járt még le. Horvátország 2013. július 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz, és ezért szerepel ebben a jelentésben.

Az e jelentés által felölelt jelentéstételi időszak során több, 2004-ben és 2007-ben csatlakozott országban további megfelelési határidők jártak le. Az ezen országokban található számos városnak ugyanakkor 2010. évi és későbbi határidőket kell betartania, ezért azokat ebben a jelentésben nem értékeltük.

A végrehajtás vizsgálatának főbb eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze (a tagállamonkénti részletes adatokat lásd a mellékletben található 1. táblázatban, amelyben részletesen szerepelnek az Unióhoz 2004-ben/2007-ben csatlakozott 12 tagállamra vonatkozó lejárt határidőkkel kapcsolatos adatai információk is).

¹⁰ COM(2012) 673 final. További információ: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0673:FIN:HU:PDF>

¹¹ SWD(2013) 298.

¹² Hetedik technikai értékelés a települési szennyvíz kezeléséről szóló, az 1998. február 27-i 98/15/EK bizottsági irányelvvel módosított 1991. május 21-i 91/271/EGK tanácsi irányelv végrehajtására vonatkozó információkról (2009. december 31-i vagy 2010. december 31-i állapot). Készítette a Bizottság tanácsadó szerveként az Umweltbundesamt GmbH (Ausztria).

¹³ További információ: <http://rod.eionet.europa.eu/obligations/613>

¹⁴ <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/waterbase-uwawtd-urban-waste-water-treatment-directive-3>

¹⁵ A „lakosegyenérték” kifejezés szerepel az irányelvben, és elsősorban egy adott falu/város lakosai által termelt szerves szennyezést, valamint más szennyezési forrásokat, például a nem helyi lakosokat (turisták) és az agrár-élelmiszeripari ágazatokat foglalja magában.

2.1. Gyűjtőrendszerek

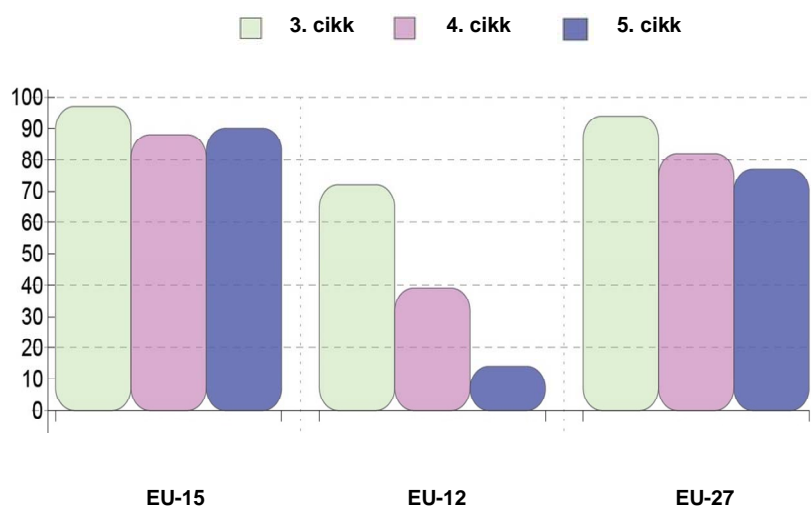
Az uniós tagállamok többsége rendkívül nagy arányban gyűjti össze a szennyvizet, átlagosan 94 %-os megfelelési aránnyal (a korábbi 92 % helyett). A megfelelés mértéke mintegy 15 tagállamban a 100 %-ot is eléri. Valamennyi tagállam megőrizte vagy javította korábbi eredményeit. Továbbra is vannak azonban olyan tagállamok, ahol nem vagy csak részlegesen gyűjtik össze a szennyvizet. A megfelelés aránya 2009/2010-ben öt tagállamban (Bulgária, Ciprus, Észtország, Lettország, Szlovénia) továbbra is 30 %-nál alacsonyabb.

2.2. Másodlagos tisztítás

2009/2010-ben az uniós szennyvizek összesen 82 %-át vetették alá másodlagos tisztításnak az irányelv rendelkezéseivel összhangban, ami az előző jelentés óta 4 százalékpontos emelkedést jelent. Négy tagállam 100 %-os megfelelést ért el, míg további hat tagállamban ez az arány legalább 97 % volt. Az EU-12 tagállamok megfelelési arányai ugyanakkor továbbra is jelentős lemaradásról tanúskodnak, hiszen itt a szennyvizek mindössze 39 %-a részesül megfelelő másodlagos tisztításban. Csak a Cseh Köztársaság, Magyarország, Lettország és Szlovákia ért el 80–100 % közötti megfelelési eredményt.

2.3. Szigorúbb követelményeket kielégítő tisztítás

A szennyvíztisztítás e típusa, amely harmadlagos tisztításként is ismert, szükség esetén a másodlagos tisztítást egészíti ki, és elsődleges célja a tápanyagok eltávolítása az eutrofizáció megfékezése vagy a bakteriális szennyezés csökkentése érdekében, amely utóbbi (például az ivóvízellátó övezetekben vagy a fürdővizek esetében) ártalmas lehet az emberi egészségre¹⁶. A megfelelés átfogó aránya 77 % volt. A szigorúbb követelményeket kielégítő tisztítás végrehajtása terén ugyanakkor jelentős késések történtek az EU-12 tagállamokban, ahol csak a szennyvizek 14 %-át tisztítják megfelelően. Örömteli eredmény ugyanakkor, hogy négy ország 100 %-os megfelelést ért el.

1. ábra: Megfelelési eredmények az EU-27, az EU-15 és az EU-12 szintjén, amelyeket az irányelv 3. cikke (gyűjtés) tekintetében zöld, 4. cikke (másodlagos tisztítás) tekintetében rózsaszín és 5. cikke (szigorúbb követelményeket kielégítő tisztítás) tekintetében kék szín jelöl. A feltüntetett értékek a tagállamok mérete szerint súlyozott átlagértékek.

¹⁶

Ezenfelül a harmadlagos tisztítási technológiákat (pl. ózonizálás, klórozás, UV-sugárzás, membrántechnológiák, homokszűrők) széles körben a vízi környezetbe bejutó mikroszennyező anyagok (újjonnan megjelenő szennyező anyagok, úgymint gyógyszerek és testápolási termékek, más ipari vegyi anyagok) csökkentésére alkalmas legígéretesebb lehetőségeknek tartják.

Az EU-27, az EU-15 és az EU-12 országok eredményei az 1. ábrán láthatók¹⁷.

Az EU-15 országokban az értékek általában magasak, sőt egyes országokban – például Németországban, Hollandiában és Ausztriában – nagyon magasak. Az EU-12 országok eredményei meglehetősen gyengék, különösen a szigorúbb követelményeket kielégítő tisztítás tekintetében.

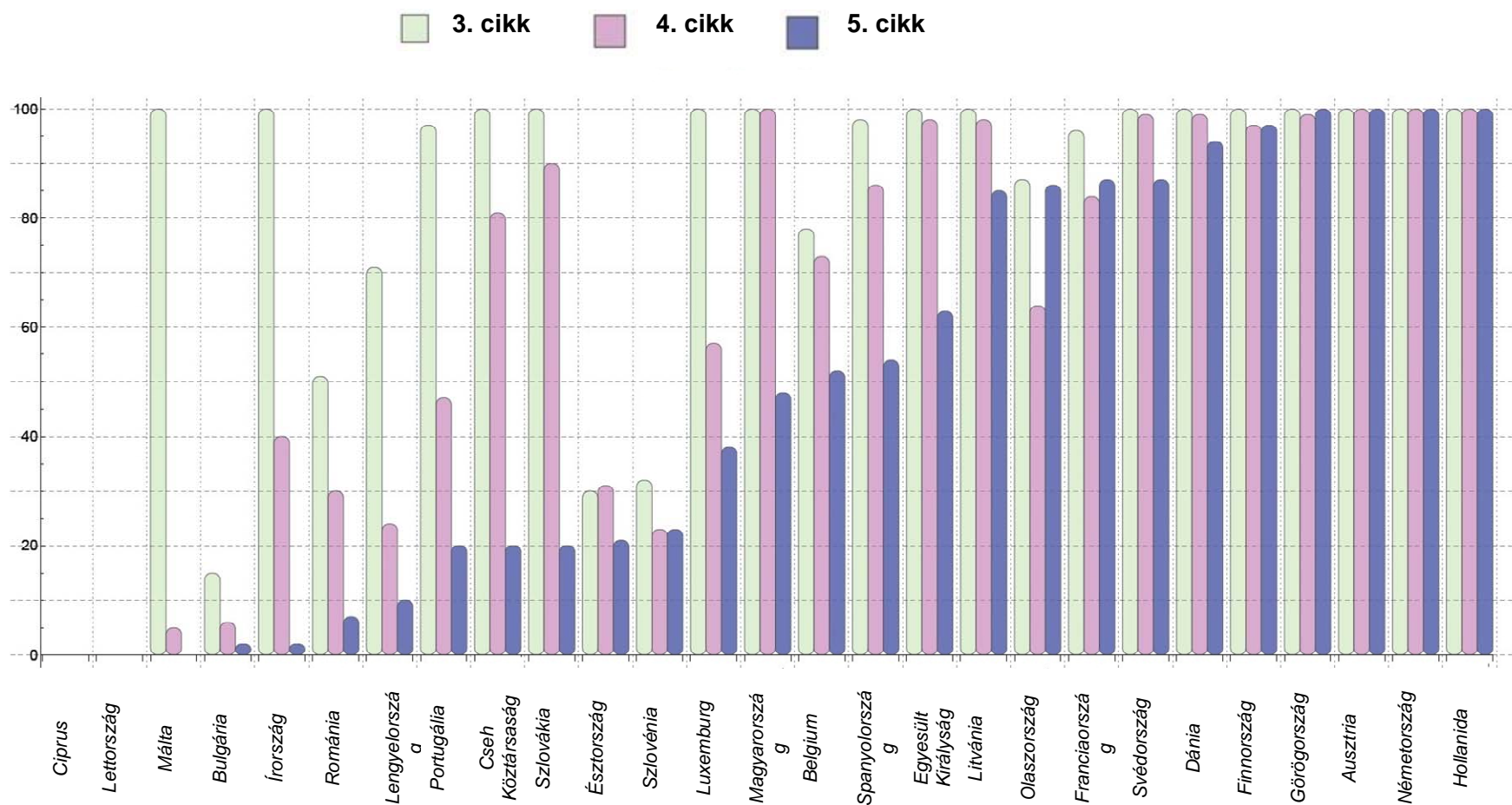
Az EU-27 országokban ugyancsak magasak az értékek, és (bár valamivel alacsonyabbak azoknál) egészen hasonlóak az EU-15 országok értékeihez a következők miatt:

a) Az EU-15 országok szennyvíz-gyűjtésre és -tisztításra vonatkozó számadatai viszonylag relevánsabbak. Az EU-15 országokban valamennyi megfelelési határidő lejárt, és ezért nagyobb mennyiségű szennyvíz esetében értek el megfelelést, így a kapcsolódó megfelelési eredmények is magas értéket mutatnak.

b) Az EU-12 országok szennyvíz-gyűjtésre és -tisztításra vonatkozó számadatai kevésbé relevánsak; ezen országokban a megfelelési eredmények csak bizonyos városok megfeleléségi arányait tükrözik, ahol 2009/2010-ig teljesíteni kellett a megfelelést.

¹⁷

Az 1. táblázat (lásd a mellékletet) tagállamonként, valamint az EU-27, az EU-15 és az EU-12 szintjén ismerteti az eredményeket, megfelelési tartományonként rangsorolva.

2. ábra: Megfelelési eredmények tagállamonként, amelyeket az irányelv 3. cikke (gyűjtés) tekintetében zöld, 4. cikke (másodlagos tisztítás) tekintetében rózsaszín és 5. cikke (szigorúbb követelményeket kielégítő tisztítás) tekintetében kék szín jelöl. Az országok sorrendjét az 5. cikk szerinti megfelelés mértéke alapján határoztuk meg, a legalacsonyabb megfelelési szinttől indulva az egyre nagyobb fokú megfelelés irányába. Szlovákiában (5. cikk) és Romániában (3., 4. és 5. cikk) a megfelelést a „működő létesítmények” fogalma helyettesíti, mivel az e cikkekre szerinti határidők a jelentési évben még nem jártak le (megfelelési adatokat nem kellett benyújtani, de a tagállamok beszámoltak az összegyűjtött és tisztított szennyvíz mennyiségéről). Cipruson és Lettországon a megfelelési eredmény 0 % volt,

mivel a jelentési évben (2009) még nem működtek teljes körűen a gyűjtőrendszerek és a szennyvíztisztító telepek; azóta azonban jelentős előrelépés történt, és a közelmúltbeli megfelelési arányok jóval magasabbak.

A 2. ábrán szereplő nemzeti eredmények 2009. vagy legkésőbb 2010. évi adatokon alapulnak, és az akkori helyzetet jelzik. A bizottsági szolgálatok tisztában vannak azzal, hogy számos tagállamban, és különösen az alacsony megfelelési arányokkal rendelkező országokban azóta jelentős előrelépés történt, és a tényleges megfelelési arányok gyakran (jóval) magasabbak (különösen Cipruson és Lettországon).

2.4. Nagyvárosok/nagy kibocsátók

Ez a jelentés 585 nagyvárost nevez meg, amelyek mindegyike (legalább) 150 000 lakosnak megfelelő szennyvizet bocsát ki. Az e nagyvárosokból származó szennyezési terhelés önmagában az összes gyűjtött terhelés 45 %-át teszi ki. Az 585 nagyvároson belül a szennyezési terhelés hozzávetőleg 91 %-a részesül szigorúbb követelményeket kielégítő tisztításban (az elérhető legjobb tisztítás). Ez az előző jelentéssel összevetve javulást jelez, mivel akkor az érintett szennyezési terhelés mindössze 77 %-át vetették alá ilyen tisztításnak. A megfelelés mértéke ugyanakkor számottevő eltéréseket mutat az egyes nagyvárosok/nagy kibocsátók között.

Példaként említhetjük, hogy az uniós tagállamok 27 fővárosa közül a 2010. évet tekintve csupán tizenegy¹⁸ számolható be „teljes körű megfelelésről” adott esetben még a szigorúbb követelményeket kielégítő tisztítás tekintetében is (az uniós fővárosokra vonatkozó részletes adatokat lásd a mellékletben [2. táblázat és megjegyzések]).

2.5. Érzékeny területek

Az érzékeny területként kijelölt vagy annak tekintett uniós területek aránya az előző jelentés óta megnőtt, 2010-ig közel 75 %-ra. A legfontosabb növekedésre Franciaországban és Görögországban került sor. Az uniós tagállamokban található érzékeny területek részletes adatai a WISE térképnézetében tekinthetők meg.¹⁹

3. MEGFELELÉSI TENDENCIÁK

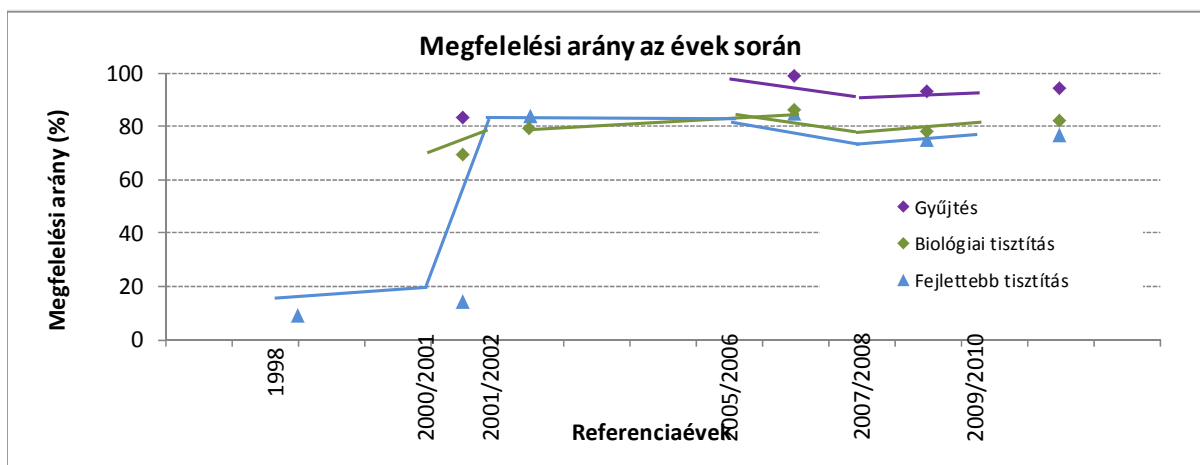
A valamennyi tagállam teljes körű megfelelése felé tett előrelépés értékelésekor különbséget kell tenni az EU-15 országok és a 2004-ben, illetve 2007-ben csatlakozott tagállamok között. A megfelelési követelmények elsősorban a bővítések miatt, valamint az irányelvben előírányzott és időközben lejárt átmeneti időszakok nyomán rendszeresen változnak. 2005. december 31-ig az EU-15 országokra vonatkozó határidők mindegyike lejárt, az EU-12 esetében azonban ezek folyamatosan járnak le, és az utolsó, végső határidő 2018-ban esedékes. 2004-ig csak az EU-15 tagállamokból állnak rendelkezésre adatok. Ennélfogva a 27 tagállamban elért haladás mérése csak az 5. jelentés (2005/2006) óta lehetséges. A korábbi bizottsági jelentésekben közzétett eredményeket összesítve indikatív jelleggel kimutatható a megfelelési arány növekedése. Csupán egy kivétel van: az 5. és 6. jelentés közötti csökkenés háttérében az állt, hogy az 5. jelentési időszakban (2005/2006) több rosszabb végrehajtási eredménnyel rendelkező tagállam nem nyújtotta be a szükséges információkat. Ennek ellenére kedvezőnek tekinthető, hogy a 6. jelentés (2007/2008) és a 7. jelentés (2009/2010) között növekvő tendencia tapasztalható, mivel az EU-12 tagállamoknak ekkor kellett először megfelelési kötelezettségeket/határidőket teljesíteniük, ezek azonban nem rontották az átfogó pozitív eredményeket.

¹⁸

Amszterdam, Athén, Bécs, Berlin, Helsinki, Koppenhága, Madrid, Párizs, Pozsony, Stockholm és Vilnius.

¹⁹

<http://www.eea.europa.eu/themes/water/interactive/soe-wfd/urban-waste-water-treatment-directive-viewer>

3. ábra: A megfelelési arány az évek során: ez az ábra a gyűjtés, a biológiai vagy másodlagos tisztítás és a szigorúbb követelményeket kielégítő tisztítás tekintetében elért megfelelés változásait mutatja be a vonatkozó jelentési években (1998-tól 2009/2010-ig) készült egyes végrehajtási jelentések alapján (a második jelentéstől kezdve). Nem minden jelentésben szerepel valamennyi eredmény: a hiányzó értékek az ábrában nem tüntethetők fel, így ezek helyén a „tendenciagörbe” megszakad.

4. KORÁBBI ÉS JÖVŐBENI SZENNYEZÉSCSÖKKENTÉS

A Bizottság szintén megvizsgálta az ezen irányelv végrehajtása nyomán történt szennyezéscsökkenést, valamint teljes megfelelés esetén az elkövetkező években várható csökkenéseket. Erre a (szennyező anyagok szárazföldi és vízi ökoszisztémákon belüli sorsának és hatásának értékeléséhez kapcsolódó) FATE²⁰ projekt keretében került sor.

2011/2012-ben a Bizottság Közös Kutatóközpontja (JRC) két jelentést²¹ tett közzé, amelyekben megvizsgálta a korábbi (1985 és 2005 közötti) szennyezési terhelést és e terhelés több uniós politika (többek között a víz-keretirányelv, a nitrátokról szóló irányelv és a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv) nyomán ebben az időszakban elért csökkenését, valamint a várható terheléseket és csökkentéseket (2005-öt referenciaévként véve 2020-ig).

A korábbi tápanyagcsökkentést illetően a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv sikeresen megfékezte a pontszerű forrásból származó tápanyag-kibocsátást, csökkentve ezáltal a tápanyagok Európa felszíni vizeibe jutó mennyiségét. Ezt a Közös Kutatóközpont egyik fent említett – „Az Európa tengereibe jutó hosszú távú tápanyagterhelés” című – jelentése ismerteti. E jelentés szerint a kontinentális Európára vonatkozó 2005. évi becsült tápanyagterhelési adatokat az 1991. évi adatokkal összevetve kiderül, hogy az összes nitrogénkibocsátás 9 %-kal csökkent, míg a foszforterhelés elsősorban a pontszerű forrásból származó kibocsátások visszaesése miatt hozzávetőleg 15 %-kal mérséklődött. A jelentés továbbá megállapította, hogy az Északi-tengerben és a Balti-tengerben megfigyelt csökkenés mindenekelőtt annak köszönhető, hogy a fejlett szennyvíztisztítás végrehajtása nyomán csökkent a pontszerű források száma.

A változatlan forgatókönyv esetében (feltevés: nem kerül sor tápanyag-csökkentési intézkedések alkalmazására) várható jövőbeni tendenciák tekintetében e jelentés egyik fő következtetése az volt, hogy e forgatókönyv nyomán 2020-ig megnőnek a szárazföldi tápanyag-kibocsátások. Ha most a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv feltételezett teljes körű végrehajtásából indulunk ki, a pontszerű forrásból származó kibocsátások jelentős csökkenése várható. Európa egyes részein ugyanakkor a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv teljes körű végrehajtása (első lépésként) a nem összegyűjtött kibocsátásból

²⁰ <http://fate.jrc.ec.europa.eu/rational/home>

²¹ <http://bookshop.europa.eu/en/scenario-analysis-of-pollutants-loads-to-european-regional-seas-for-the-year-2020-pbLBNA25159/> és <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/11111111/15938/1/lbna24726enc.pdf>

származó pontszerű kibocsátások növekedését eredményezheti, különösen a Duna vízgyűjtő területének alsó szakaszán. Ennek az az oka, hogy a csatornarendszerrel nem rendelkező kisebb agglomerációkban szervezettebb gyűjtés és kibocsátás alakulna ki, amely jelenleg nem létező, új pontszerű forrásokat eredményezne. Noha ez ronthatja a Fekete-tengerbe jutó tápanyag-kibocsátások csökkentésének eredményességét, továbbra is környezeti előnyökkel, például a felszín alatti vizek mérsékeltebb szennyezésével jár, amelyet a tanulmány keretében nem vizsgáltak.

E végrehajtási jelentés kidolgozása során pontos számítás készült a városi szennyvíz nem megfelelő részéből származó szennyezési terhelésre vonatkozóan („a megfeleléstől való távolság” becsült értéke). A számítás a megfelelési kötelezettségekkel még nem rendelkező városokat (tehát azokat, ahol a csatlakozási szerződésekben szereplő határidők az utolsó tagállami jelentési évben, azaz 2009-ben vagy 2010-ben még nem jártak le) nem vette figyelembe. E becslések alapján az irányelvet sértő települési szennyvízből származó összes éves szennyezési terhelés mértéke a nitrogén esetében hozzávetőleg 603 kt/év²², a foszfor esetében 78 kt/év, az összes szerves szennyezés esetében pedig 3900 kt/év²³.

A fenti szám adatoknak az európai tengerekbe jutó összes éves tápanyagterhelés (nitrogén és foszfor) becsült értékével történő összehasonlításakor a Közös Kutatóközpont „Az Európa tengereibe jutó hosszú távú tápanyagterhelés” című jelentése szerint a szennyvíz nem megfelelő részéből származó nitrogén mennyisége megközelíti a tengerekbe kibocsátott összes nitrogén 15 %-át. A foszfor tekintetében az arány ennél is magasabb, az összes foszfor mintegy 35 %-a. Ezek az arányok alátámasztják, hogy Uniószerre szükség van az irányelv teljes körű végrehajtására.

Összességében a Közös Kutatóközpont fenti jelentése megállapítja, hogy „a pontszerű tápanyagforrások mérséklése a leghatékonyabb módja az európai tengerekbe jutó tápanyag-kibocsátások csökkentésének. Ez utóbbi azonban nehezen megvalósítható, és a pontszerű forrásból származó tápanyag-kibocsátás további csökkentése jelentős költségekkel jár”.

5. A HELYZET JAVÍTÁSA TÁRSFINANSZÍROZÁS RÉVÉN

Az irányelv végrehajtásának támogatásához uniós források is igénybe vehetők, különös tekintettel a Kohéziós Alapra és az Európai Regionális Fejlesztési Alapra (ERFA), amelyek segítséget nyújthatnak a fenntartható fejlődés elérése terén lemaradással vagy strukturális nehézségekkel küzdő régióknak. Ezek az alapok már több programozási időszakban jelentős támogatást nyújtottak a tagállamoknak és a régióknak a szennyvíztisztításhoz szükséges infrastruktúrára irányuló beruházásokhoz. A szennyvízhez kapcsolódó üzemekre és infrastruktúrára irányuló beruházásokhoz a 2007–2013 közötti jelenlegi programozási időszakban a 21 tagállamban hozzávetőleg 14,3 milliárd EUR pénzügyi támogatást irányoztak elő. Forrásaik legnagyobb részét elsősorban – de nem kizárólag – az „új” tagállamok fordították a szennyvíztisztításra. A 2009/2010-es jelentési évben a „szennyvíz” kategóriában elkülönített összes halmozott támogatás értéke 2009-ben 3,5 milliárd EUR, 2010-ben pedig 9,7 milliárd EUR volt. A legnagyobb halmozott támogatási összeget Lengyelország (3,3 milliárd EUR), Románia (1,2 milliárd EUR) és Magyarország (0,6 milliárd EUR) fordította ilyen célra.

Az uniós forrásokból származó jelentős támogatás ellenére az Unió édesvizekre vonatkozó szakpolitikájának felülvizsgálata kiemelte, hogy az uniós vízügyi politika végrehajtásához szükséges források nagy részét a tagállamoknak kell előteremteniük. Egy 22 tagállamra

²² Kilotonna/év.

²³ A kémiai oxigénigény (KOI) alapján.

kiterjedő tanulmány²⁴ szerint e tagállamokban az irányelvnek való jövőbeni megfelelés tekintetében továbbra is jelentős finanszírozási rés tapasztalható.

E finanszírozási rés fő oka az, hogy a víz-keretirányelvben előírt, a vízhasználóktól származó költségmegtérülés elérése és a szennyező fizet elv végrehajtása a legtöbb tagállamban csak lassan és elégtelenül valósul meg. Az ilyen vízdíjszabási politikák ösztönzése érdekében a Bizottság olyan előzetes feltételekre tett javaslatot – ideértve a víz-keretirányelv vízzel kapcsolatos árképzési követelményeit is –, amelyeket a tagállamoknak az uniós kohéziós politika következő (2014–2020 közötti) szakaszában teljesíteniük kell a vízügyi ágazatban zajló projektek finanszírozásához.

6. MEGFELELÉST CÉLZÓ INTÉZKEDÉSEK A MÚLTBAN

A Bizottság folyamatos párbeszéd útján és szükség esetén kötelezettségszegési eljárások indításával is törekedett a megfelelés biztosítására – utóbbiak közül néhány még 1997-ben indult. Jelenleg hozzávetőleg 20 horizontális csoportos ügy²⁵ van függőben, szemben az EU-15 tagállamokat érintő 10 ilyen üggyel.

Az Unió édesvizekre vonatkozó szakpolitikájának felülvizsgálatában²⁶ szereplő szakpolitikai értékelés megállapította, hogy a végrehajtást felgyorsító kötelezettségszegési eljárások kedvezően érintették az irányelv végrehajtásának hatékonyságát. Noha az uniós szintű végrehajtási tevékenység viszonylag lassú és időigényes folyamat, az ügyek többségét még a pert megelőző szakaszban rendezték.

Néhány sikeres példa Franciaország (682 kötelezettségszegő várost érintő ügy indult 1998-ban és 2000-ben) és Belgium esete (egy 1998-ban indult, eredetileg 175 kötelezettségszegő várost érintő ügy). A két példában mára lényegében valamennyi említett város megfelel az irányelvnek. Ezenfelül Olaszországban az 1998. évi eljárás megindításakor 475 város sértette az irányelvet, amelyek közül a bírósági ítélet kihirdetésekor mindössze 110 volt olyan, amely továbbra sem teljesítette az előírásokat. E három országon kívül az előző jelentéstételi időszak óta a függőben lévő kötelezettségszegési eljárásban érintett tagállamok közül – különösen a szennyvíztisztítási kötelezettségek tekintetében – Spanyolország és Görögország tette a legnagyobb előrelépést.

7. A MEGFELELÉS ELŐMOZDÍTÁSÁRA IRÁNYULÓ „ÚJ MEGKÖZELÍTÉS”

Az előrelépés biztató jelei ellenére továbbra is jelentős végrehajtási hiányosságok mutatkoznak, különösen a 2004-ben vagy később csatlakozott uniós tagállamokban. Egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy fokozott uniós, nemzeti, regionális és helyi szintű erőfeszítések nélkül az ilyen „új” tagállamokban tapasztalható végrehajtási késedelmek legalább olyan hosszúra vagy még hosszabbra nyúlnak majd, mint az EU-15 tagállamokban. A szükséges előrelépés kizárólag kötelezettségszegési eljárások útján történő elérésének kilátásai nem biztatók. Tekintettel a jelenlegi válságra és a nemzeti költségvetéseket érintő fokozott megszorításokra, a Bizottság ezt az irányelvet alkalmasnak ítélte arra, hogy kísérleti kezdeményezést indítson a megfelelés és a végrehajtás előmozdítása terén alkalmazott „új megközelítésre”.

²⁴ COWI 2010: A települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelvnek való megfelelés költségei. Végleges jelentés: http://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/info/pdf/Cost%20of%20UWWTD-Final%20report_2010.pdf

²⁵ Az (eddiggi) legfontosabb kötelezettségszegési ügyek, valamint a 2009/2010 óta hozott ítéletek jegyzéke a jelentés mellékletében található (3., illetve 4. táblázat).

²⁶ SWD(2012) 393.

Ezt az „új megközelítést” a javasolt hetedik környezetvédelmi cselekvési program, valamint „Az európai vízkészletek megőrzésére irányuló terv” című közlemény ismerteti. A hetedik környezetvédelmi cselekvési programban szereplő „Az uniós környezetpolitika hasznának maximalizálása” elnevezésű 4. kiemelt célkitűzés keretében konkrét intézkedések végrehajtására tettek javaslatot²⁷, különösen az alábbiakra:

- nemzeti szinten olyan rendszerek létrehozása, amelyek a környezetre vonatkozó uniós szabályozás végrehajtásának módjáról szóló információkat aktívan terjesztik, és amelyeket az egyes tagállamok teljesítményének uniós szintű felülvizsgálata egészít ki (úgynevezett „strukturált végrehajtási és információs keretrendszer” [SIIF]);
- partnerségen alapuló végrehajtási megállapodások létrehozása a tagállamok és a Bizottság között.

A vízkészletekre vonatkozó tervben megfogalmazott egyik cél a „megfelelési arányok javítása a szennyvízkezelés területén, hosszú távú beruházási tervekkel (ideértve az uniós alapokat és az EBB-hiteleket is) 2018-ig”. Gyakorlati szempontból a terv bejelentette, hogy a Bizottság együttműködik a tagállamokkal a végrehajtási tervek 2014-ig történő kidolgozásában, amelyek partnerségen alapuló végrehajtási megállapodások formáját ölthetik.

A bizottsági szolgálatok 2012 decemberében munkaértekezlet²⁸ keretében megkezdték ezeknek az intézkedéseknek a kidolgozását, és rendszeresen beszámolnak majd az előrehaladásról.

8. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS KILÁTÁSOK

Közel 20 évvel a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv elfogadása után 2010-re jelentős előrelépés történt a teljes körű végrehajtás felé. Az EU-15 tagállamok esetében az átlagos megfelelési arány a másodlagos tisztítás tekintetében 88 %, a gyűjtőrendszerek és a szigorúbb követelményeket kielégítő tisztítás tekintetében pedig ennél is magasabb (97, illetve 90 %). Az élen járó Ausztria, Németország és Hollandia nagyrészt végrehajtották az irányelvet, és számos további ország igen közel jár a megvalósításhoz. Ez utóbbiak számára az elsődleges feladat a meglévő infrastruktúra karbantartása és felújítása. Ezenfelül 2010 óta – többek között a Bizottság kötelezettségzegési intézkedései nyomán – újabb beruházásokra került sor a megfelelés terén késedelemmel küzdő EU-15 tagállamokban. Az elkövetkező években kitartó erőfeszítéssel lehetőség nyílik arra, hogy 2015-re vagy 2016-ra e 15 tagállamban sikeresen megvalósuljon a (közel) teljes körű végrehajtás. Ez 10 évvel lépné túl az eredeti irányelvben szereplő végső határidőt.

Az Unióhoz 2004-ben és később csatlakozott tagállamok esetében eltérő kép rajzolódik ki. Ezek a tagállamok továbbra is jelentősen elmaradnak a céltól, mivel átlagos megfelelési arányuk a gyűjtőrendszerek tekintetében 72 %, a másodlagos tisztítás, illetve a fejlettebb tisztítás tekintetében pedig 39, illetve 14 %. Valamennyi szinten fokozni kell az erőfeszítéseket, máskülönben hasonló vagy hosszabb késésekre lehet számítani, mint az EU-15 tagállamok esetében, aminek nyomán a végrehajtás terén lemaradással küzdő országokban akár 2028-ig is elhúzódhat az irányelvnek való megfelelés teljesítése.

További aggodalomra ad okot a megfelelés jelentős számú „nagyvárosban” tapasztalható hiánya. A 27 uniós főváros közül például mindössze tizenegy rendelkezik működő gyűjtőrendszerrel és tisztítórendszerrel, amelyek műszaki állapota több mint 20 évvel ezelőtti

²⁷ A hatásvizsgálat (SWD(2012) 397 final) VI. melléklete (102. o.) részletesen ismerteti a települési szennyvízzel kapcsolatos kísérleti intézkedést.

²⁸ <https://circabc.europa.eu/w/browse/340cea09-390f-4c11-8e99-712c519c21e4>

szabványoknak felel meg. Tekintettel az e nagy kibocsátóktól származó magas szennyezési terhelésre, mindez továbbra is komoly környezetszennyezést eredményez.

Ez a hetedik végrehajtási jelentés elsőként tartalmazza mind a 27 tagállam megfelelésének részletes értékelését. Az európai vízügyi információs rendszer (WISE) keretében létrehozott jelentéstételi infrastruktúra megfelelően működik. A folyamatot tökéletesítették és az adatok feldolgozásához és értékeléséhez szükséges idő jelentősen csökkent. Egyes tagállamokban ugyanakkor van még mód a nyomonkövetési és jelentéstételi rendszer javítására. Ez a helyzet magyarázattal szolgál az egyes jelentéstételi időszakokban megfigyelt alacsony végrehajtási szintekre vagy az adatok következetlenségére.

A javasolt hetedik környezetvédelmi cselekvési program és az európai vízkészletek megőrzésére irányuló terv hangsúlyozza a települési szennyvíz összegyűjtésének és tisztításának jelentőségét. A Bizottság e közelmúltbeli szakpolitikai kezdeményezésekben bejelentette, hogy a megfelelés elérését célzó „új megközelítés” előmozdítása révén tovább növeli a tagállamok végrehajtási erőfeszítéseikhez nyújtott támogatást. 2012 decemberében a bizottsági szolgálatok megkezdtek az „új megközelítéshez” kapcsolódó tevékenységeket, amelyekkel arra kívánják ösztönözni a tagállamokat, hogy legkésőbb 2014-ig dolgozzanak ki végrehajtási terveket, vagy vizsgálják felül a meglévőket.